

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	Поведінкові фінанси
Викладач	СИБІРЦЕВ Володимир Васильович , доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Рівень вищої освіти: другий (магістерський). Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування». Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» Освітньо-професійна програма: «Фінанси, банківська справа та страхування».
Контактний телефон	+38(0522) 39-05-39
E-mail	sybirtsev@ukr.net
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова дисципліна професійної підготовки. Форма контролю: іспит. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120, у т.ч. лекції – 32 годин, практичні заняття – 16 годин, самостійна робота – 72 години. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Telegram за домовленістю.
Пререквізити	Особливі вимоги відсутні, але ефективність засвоєння змісту дисципліни значно підвищиться, якщо здобувач володіє знаннями з фінансів.

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» є формування теоретичних знань та практичних навичок у галузі виявлення особливостей поведінки людини та їх впливу на фінансові рішення, різні аспекти функціонування фінансового ринку, фінансового та інвестиційного менеджменту, а також корпоративного та ризик менеджменту; аналізу взаємозв'язку між особливостями психіки людини та її фінансово-економічною поведінкою.

Завдання вивчення дисципліни полягає у:

- з'ясувати теоретичні основи існування поведінкових фінансів у сучасній економіці;
- дослідження історії виникнення та еволюції вчення про поведінкові фінанси;
- вивчення змісту і систематизація теорій поведінкових фінансів;
- вміння аналізувати ситуацію при прийнятті фінансових рішень для визначення поведінкових особливостей;
- вміння аналізувати інформацію з застосуванням особливостей сприйняття інформації суб'єктами фінансів;
- вміння застосовувати моделі та теорії поведінкових фінансів на практиці для прийняття фінансових рішень.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

Інтегральну компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні компетентності

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК10. Здатність управляти фінансовими інвестиціями з позицій доходності та ризикованості, оперувати інструментарієм фондового ринку та передбачати наслідки прийнятих рішень в умовах невизначеності ринкового середовища.

Програмні результати навчання

ПР02. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР07. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності

ПР09. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПР15. Володіти навичками з управління капіталом та інвестиціями у фінансовий сектор економіки, здійснювати експертно-аналітичну оцінку інструментів фондового ринку з урахуванням світових ринкових тенденцій та кон'юнктури.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотехнічному національному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Завдання
1	Тема 1. Роль людини в економічному розвитку суспільства та сучасна поведінкова економіка Роль та місце людини в економічному розвитку суспільства. Роль емоцій у поведінці людини. Особливості пізнавальних процесів (пам'яті, уваги, сприйняття) та роль при ухваленні рішень. Трансформація наукових поглядів на психологічне підґрунтя економічних рішень. Поведінкові фінанси як результат взаємопроникнення фінансів, психології, соціології, культурології, нейроеконіміки, інвестології.	15	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Презентації індивідуальних завдань. 4. Пройти тест в Moodle
2	Тема 2. Біхевіористична концепція фінансів: теоретичні виміри Зародження та розвиток біхевіористичної теорії фінансів. Систематизація та характеристика теорій поведінкових фінансів. Теоретичні блоки поведінкових фінансів. Теорія перспектив. Теорія кумулятивної перспективи. Теорія спонукання. Теорія когнітивної помилки. Ліміти арбітражу. Когнітивна психологія. Інформаційний фактор та його вплив на прийняття інвестиційних рішень. Емоційні фактори, закладені в людській природі, які впливають на фінансову поведінку інвесторів. Вплив соціальних факторів на прийняття фінансових рішень інвестором: відчуття ринку, стадна поведінка і уникнення когнітивного дисонансу. Концепція евристик або закономірності в	15	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Презентації індивідуальних завдань. 4. Пройти тест в Moodle

	<p>іраціональній поведінці.</p> <p>Процес прийняття фінансових рішень в умовах невизначеності та ризику. Поняття невизначеності та ризику.</p> <p>Характеристика ефекту визначеності. Функція цінності. Відраза до втрат. Неприйняття ризику.</p>		
3	<p>Тема 3. Інформаційне середовище прийняття фінансових рішень та поведінкові упередження</p> <p>Суперечності впливу інформації на економічні суб'єкти. Поведінка в умовах ризику та невизначеності. Проведення поведінкових досліджень у сучасних інформаційних системах. Перешкоди у розвитку поведінкового підходу (математичний апарат, обмеженість інформаційного поширення, функціональні диспропорції).</p> <p>Суперечності впливу інформації на економічні суб'єкти. Характеристики інформаційних процесів для прийняття рішень. Поведінкові упередження та інформаційне середовище.</p>	15	<ol style="list-style-type: none"> 1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язання практичних ситуаційних завдань 3. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 4. Презентації індивідуальних завдань 5. Пройти тест в Moodle
4	<p>Тема 4. Специфіка проявів поведінкових упереджень і біхевіористичні механізми прийняття фінансових рішень економічними суб'єктами</p> <p>Систематичний прояв надмірної впевненості. Емоційний стан та ставлення до ризику. Вплив великих успіхів та великих невдач на поведінку співробітників. Case study: Varings. Ефект витрачених коштів (sunk costs), ефект чужих грошей (house money).</p> <p>Операційний ризик. Ризик, пов'язаний із можливою зміною законодавства. Інтеграція різних видів ризику управління компанією.</p> <p>Роль ризик-менеджера. Хеджування за допомогою опціонів та ф'ючерсів: відображення поведінкових факторів у вартості похідних фінансових інструментів.</p> <p>Специфіка вітчизняних умов прийняття фінансових рішень.</p>	15	<ol style="list-style-type: none"> 1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язання практичних ситуаційних завдань 3. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 4. Презентації індивідуальних завдань 5. Пройти тест в Moodle
5	<p>Тема 5. Особисті фінанси у фінансовій системі держави та специфіка прийняття рішень у базовій сфері поведінкових фінансів</p> <p>Виокремлення особистих фінансів у складі фінансової системи держави.</p> <p>Поведінкові механізми управління доходами, витратами й особистими заощадженнями громадян.</p> <p>Напрямки управління особистими фінансами.</p> <p>Фінансова грамотність та особистий фінансовий менеджмент людини.</p>	15	<ol style="list-style-type: none"> 1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язання практичних ситуаційних завдань 3. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 4. Презентації індивідуальних завдань 5. Пройти тест в Moodle
6	<p>Тема 6. Ключові проблеми поведінкових змін громадян України у сфері особистих фінансів. Фінансова грамотність населення</p> <p>Вектори управління фінансами громадян. Фінансова поведінка</p> <p>Формування фінансових ресурсів громадян.</p> <p>Оптимізація структури витрат та джерел доходів громадян як проблема поведінкових фінансів.</p> <p>Планування та бюджетування у системі особистого фінансового менеджменту.</p> <p>Фінансова грамотність і культура у поведінці громадян щодо управління власними коштами.</p> <p>Тіньова економіка у системі поведінкових фінансів вітчизняних суб'єктів.</p> <p>Фінансовий консультант у системі поведінкових фінансів: порівняльний аналіз України та зарубіжжя.</p>	15	<ol style="list-style-type: none"> 1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язання практичних ситуаційних завдань 3. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 4. Презентації індивідуальних завдань 5. Пройти тест в Moodle
7	<p>Тема 7. Інтелектуальні засади біхевіоризму у публічних фінансах. Поведінкові моделі суб'єктів публічних фінансів у сферах оподаткування та бюджетного процесу</p>	15	<ol style="list-style-type: none"> 1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язання практичних ситуаційних завдань

	<p>Теоретичні засади біхевіоризму у публічних фінансах. Розуміння ідеї лібертаріанського патерналізму як стратегія оптимального вибору, і впливу держави на поведінку людей і їхній вибір. Теоретичні основи політики «підштовхування» та її засновники К. Санстейн, Р. Талер.</p> <p>Досвід створення «Nudge-Unit» та використання методів поведінкової економіки в державному управлінні у Великобританії. Впровадження поведінкових інструментів в державне регулювання у США і Данії.</p> <p>Розробка стратегії підвищення рівня фінансової грамотності населення на державному рівні з метою ефективності управління особистими фінансами</p>		<p>3. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань</p> <p>4. Презентації індивідуальних завдань</p> <p>5. Пройти тест в Moodle</p>
8	<p>Тема 8. Поведінкові фінанси у прийнятті рішень суб'єктами корпоративних фінансів і фінансових ринків</p> <p>Підприємство як суб'єкт поведінкових фінансів. Управління портфелем активів: систематичне недоотримання доходу активними методами управління портфелем. Фундаментальна інформація та технічний аналіз. Технічний аналіз та поведінкові закономірності.</p> <p>Динаміка фінансового ринку та структура капіталу компанії: вплив поведінкових факторів на вибір методів фінансування.</p> <p>Поведінкові фінанси в інвестиційних стратегіях. Дивідендна політика та вартість акцій: емпіричні дані. Взаємозв'язок реакції інвесторів на оголошені результати залежно від їхньої відповідності прогнозу аналітиків. Методи дослідження впливу дискретних подій формування ціни акцій компанії. Злиття та поглинання: прокляття переможця (R. Thaler's Winner's Curse). Висновок компанії на ринок: систематичне заниження ціни і роль інвестиційного банку. Систематичний прояв надмірного оптимізму менеджерами.</p>	15	<p>1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал</p> <p>2. Розв'язання практичних ситуаційних завдань</p> <p>3. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань</p> <p>4. Презентації індивідуальних завдань</p> <p>5. Пройти тест в Moodle</p>
Разом		120	

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: іспит.

По поточному контролю здобувач має можливість отримати бали за активність на лекційних та практичних заняттях, виявлення рівня підготовки здобувачів із зазначеної теми під час опитування, тестування, вирішення практичних ситуаційних завдань, підготовки доповіді-презентації та індивідуальних завдань.

Результати навчання, набуті шляхом неформальної, інформальної освіти зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Центральнотехнічному національному технічному університеті.

При контролі на лекційних та практичних заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах з доповідями-презентаціями та при підготовці індивідуальних завдань; правильність написання тестів; результати поточного опитування, розв'язання практичних ситуаційних завдань.

Критеріями оцінки є:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- самостійність виконання завдання;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Таблиця 1

Схема нарахування балів за видами робіт

Види робіт	Максимальна кількість балів за один вид робіт	Орієнтовна кількість робіт, необхідних для одержання здобувачем максимальної кількості балів протягом семестру	Максимальна кількість балів, яку можливо отримати протягом семестру за видом роботи	В тому числі розподіл за рубіжними контролями, враховуючи розподіл балів	
				I	II
Розв'язання практичних ситуаційних завдань	5	2 завдання	10	5 балів	5 балів
Поточне опитування («перевернутий клас»)	5	2 відповіді	10	5 балів	5 балів
Доповіді-презентації на практичних заняттях	5	2 доповіді-презентації	10	5 балів	5 балів
Тестування	5	4 тести	20	10 балів	10 балів
Підготовка індивідуальних завдань	5	2 індивідуальні завдання	10	5 балів	5 балів
Разом			60 балів	30 балів	30 балів

Участь в поточному опитуванні, доповідь-презентації на практичних заняттях, підготовка індивідуальних завдань оцінюється у 5 балів за:

- повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту поставленого питання або проблеми;

- повний перелік необхідних для розкриття змісту питання економічних категорій та законів;
- виявлення творчих здібностей у розумінні, викладенні й використанні навчально-програмного матеріалу;
- здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення; знання історії створення таких теорій та еволюції поглядів основних представників;
- уміння користуватись методами наукового аналізу економічних явищ, процесів і характеризувати їхні риси та форми виявлення;
- демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;
- використання актуальних фактичних та статистичних даних, знань дат та історичних періодів, які підтверджують тези відповіді на питання;
- знання необхідних законів і нормативних матеріалів України, міжнародних та міждержавних угод з обов'язковим на них посиланням під час розкриття питань, які того потребують;
- знання точних назв та функцій національних та міжнародних кредитно-фінансових установ, історії їх створення і ролі при вирішенні проблем, які ставляться у конкретному питанні;
- засвоєння питань програми курсу відповідно до основної та додаткової літератури.

Відповідь знижується на 1 бал, якщо не виконано дві вимоги до відповіді на вищій бал.

Відповідь оцінюється у 0 балів за неготовність до заняття.

При виконанні тестування здобувач виконує тест з теми дисципліни, який складається з 10 тестових питань, що оцінюються в 0,5 бали кожне.

При розв'язуванні практичних ситуаційних задач здобувач може отримати: 5 балів – ставиться, якщо практичне завдання розв'язано вірно;

4 бали – ставиться, якщо в практичному завданні допущені незначні помилки;

3 бали – якщо завдання розв'язано вірно не менше 50% обсягу завдання;

2 бали – якщо завдання розв'язано вірно менше половини обсягу завдання;

1 бал – якщо завдання розв'язано вірно не менше 25% обсягу завдання;

0 балів - якщо завдання не виконано або виконано невірно.

Впродовж семестру здобувач може отримати максимум 60 балів, в тому числі за перший рубіжний контроль – 30 балів, за другий рубіжний контроль – 30 балів, 40 балів виносяться на іспит.

Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Для переводу підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, у семестрову оцінку за національною шкалою та в залікову оцінку за шкалою ЄКТС використовується шкала.

Шкала оцінювання: ЄКТС, національна та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка	
		За національною системою (екзамен)	За системою ЦНТУ
А	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	90-100
В	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	82-89
С	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок		74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	64-73
Е	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії		60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота		1-34

Рівень знань здобувачів вищої освіти за національною шкалою відповідає таким критеріям:

– «відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– «добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

– «задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

– «незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, наукове мислення відсутнє, практичні навички не сформовані.

6. Рекомендовані джерела інформації:

Основні:

1. Нікіфоров П. О., Марич М. Г. Поведінкові фінанси: навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. 2022. 144 с.
2. Талер Р. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення / пер. з англ. С. Крикуненко. Київ: Наш Формат, 2018. 464с.
3. Формування фінансової поведінки домогосподарств в Україні: монографія / В. М. Мельник, І. Д. Якушик, І. А. Ломачинська, О. О. Драган. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 212 с.
4. Baker Kent H. and Nofsinger John R., editors. (2010) Behavioral finance: investors, corporations, and markets. Hoboken, NJ : Wiley
5. Prasanna Chandra (2019) Behavioural Finance. Published by McGraw Hill Education (India) Private Limited, P-24, Green Park Extension, New Delhi 110 016.
6. Sewell M. (2010) Behavioural Finance. University of Cambridge. 2010. URL: <http://behaviouralfinance.net/behavioural-finance.pdf>.
7. Shleifer A. (2000) Inefficient Markets: An Introduction to Behavioral Finance. – Oxford: Oxford University Press.
8. Statman Meir (2019) Behavioral Finance: The Second Generation. CFA Institute Research Foundation Publications, December 2019, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3668963>

Додаткові:

1. Адаменко А.С. Сутність поведінкових фінансів та їх зв'язок з іншими науками. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/71.pdf>
2. Аріелі Д. Добре бути ірраціональним. Видавництво Старого Лева, 2021. 352 с.
3. Барабаш Л.В. Девіантні дії платників податків крізь призму поведінкових фінансів. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред..) та ін.. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2020. Випуск 97 Частина 2 (С. 98–108) DOI: 10.31395/2415-82402020-97-2-98-108.
4. Барабаш Л.В. Трансформація поведінкових фінансів внаслідок зміни моделей економічної поведінки. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. Випуск 99. Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна. 126 с. (С. 43–50).
5. Бутко М. П. Економічна психологія. навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 232 с.
6. Возняк Г., Патицька Х. Поведінкові аспекти у прийнятті фінансових рішень в умовах пандемії: локальний рівень. *Світ фінансів*. 2021. № 3. С. 8-22.
7. Возький К. З. Економічна поведінка людини та її ментальні мотиви. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 5. С. 3-15.
8. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Пер. з англ. С-Л. Гумецької. Харків: Віват, 2019. 512 с.
9. Гоулман Д. Соціальний інтелект. Нова наука про людські відносини. Пер. з англ.. Я. Лебеденка. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»,

2020. 400с.

10. Грущинська Н. Емоційна економіка. *EconomistUA*. 21.11.2018. URL: <https://economistua.com/emotsijna-ekonomika/>

11. Жолоб А.О., Нечипоренко А.В. Аналіз розвитку теорії біхевіористичних фінансів. *Економіка, фінанси, облік, менеджмент і право в Україні та світі*: зб. тез допов. міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 1 грудня 2018 р. / Центр фінансовоекономічних наукових досліджень. Полтава: ЦФЕНД, 2018. С. 13–14.

12. Ілляшенко П. Поведінкові фінанси: історичний огляд і основні засади. *Вісник Національного банку України*. 2016. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=47782938> 3. № 239. С. 30-57.

13. Кваша О.В. Основні положення та гіпотези поведінкових фінансів. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 225–231.

14. Кізима Т. О. Поведінкові фінанси як новий напрям досліджень сучасної фінансової науки. *Актуальні проблеми розвитку регіону*. 2013. №. 9. С. 175-178.

15. Кізима Т.О. Кредитна поведінка домогосподарств: структурно-аналітичний аспект. *Світ фінансів*. 2019. № 1. С. 7-18.

16. Кізима Т. Поведінкові фінанси у концепціях класичної та інституціональної теорій. *Світ фінансів*. 2013. № 3. С. 7–18.

17. Компанієць В. В., Полякова О. М. Економічна психологія: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2021. Ч. 4. 90 с.

18. Косточка О.О. Фінансова поведінка домогосподарств України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 698–701.

19. Кравченко О.О., Приймук В.В. Поведінкові аспекти управління корпоративними фінансами. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2019/11.pdf

20. Кривий В.І. Сутність та основні теоретичні блоки поведінкових фінансів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 23(1). С. 12-16.

21. Кужелєв М.О., Нечипоренко А. В. Вплив поведінкових факторів на управління фінансовою діяльністю корпорації: теоретичні аспекти. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. Електронне наукове видання. 2018. № 2. С. 154-168.

22. Кужелєв М.О., Нечипоренко А. В. Вплив поведінкових факторів на управління фінансовою діяльністю корпорації: теоретичні аспекти. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. Електронне наукове видання. 2018. № 2. С. 154-168.

23. Кушнір М. А., Ліпич Л. Г., Сторонянська І. З. Поведінкове ціноутворення на фондовому ринку: моногр. Луцьк: Вежа-Друк, 2017. Р. 1.

24. Лесной В. Ніколи не кажи ніколи. Американці підтвердили правило, що стереотипи – річ дуже ненадійна. *День*. 2012. 18 вересня. С. 8.

25. Ліпич М.А. Поведінкові фінанси: концептуалізація поняття. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. 2014. Т. 19 вип. с. С. 54–58.

26. Ложкін Г.В., Комаровська В.Л., Валенюк Н.Ю. Економічна психологія: навч. посіб. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2008. 462 с.

27. Малишенко К. А. Поведінкові фінанси та їх вплив на динаміку

фондового ринку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 16. С. 57-64.

28. Мельник В. М., Якушик І. Д., Драган О. О. Формування фінансової поведінки домогосподарств в Україні: моногр. Херсон: Гельветика, 2014. 211 с.

29. Мельник П., Лановенко І. Психологічні механізми девіантної поведінки. *Право України*. 2000. № 1. С. 10-16.

30. Москаленко О.М. Методичні матеріали з вивчення навчальної дисципліни «Поведінкова економіка». КНЕУ, 2019.

31. Набатова О. О. Від гіпотези ефективних ринків до поведінкових фінансів. *Економічна теорія і право*. Харків: Національна юридична академія. 2018. № 3. С. 36-48.

32. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. Пер. з англ. Київ: Основи, 2000.

33. Петінова О.Б. Економічна поведінка: до питання експлікації поняття. *Грані*. 2018. Т. 21. № 2. С. 60-65.

34. Талер Р. Поведінкова економіка. Київ: Наш Формат, 2018. Р. 7, 8,9

35. Талер Р. Поведінкова економіка. Чому люди діють ірраціонально і як отримати з цього вигоду. Київ: Наш Формат, 2022. Розд. 13.

36. Харабара В.М., Грешко Р.І. Третякова О.В. Поведінкові фінанси: сутність та основні теоретичні блоки. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/107.pdf

37. Чалдині Р. Психологія впливу. Наука & практика. Пер.з англ.. Н. Коваль. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2021. 400 с.

38. Baumeister R.F., Bushman B.J (2013) *Social Psychology and Human Nature*. Belmont: Cengage Learning, 2013. 832 p.

39. Campbell, R. (1985) Background for the Uninitiated. In *Paradoxes of Rationality and Cooperation/ R. Campbell, L. Sowden*. Vancouver: University of British Columbia Press, 1985. P. 3-41.

40. Gigerenzer, Gerd (2001). The Adaptive Toolbox, in *Bounded Rationality: The Adaptive Toolbox*. MIT Press.

41. Hardin, G. (1968) The Tragedy of the Commons. *Science*. 1968. Vol. 162. No. 3859. . 1243-1248.

42. Heaton, J. B. (2002). Managerial Optimism and Corporate Finance. — *Financial Management*, 31, 33–45.

43. Illiashenko P. (2017) Behavioral finance: History and Foundation. *Visnyk of the National Bank of Ukraine*, No. 239, pp. 28-54.

44. Kahneman D., Tversky A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 47 (2), 263-292. <https://doi.org/10.2307/1914185>.

45. Loewenstein, George F., E. Weber, C. Hsee, and N. Welch. (2001). Risk as Feelings. *Psychological Bulletin*, 127, 267–286.

46. Plous, Scott (1993) *From The Psychology of Judgment and Decision Making*. Ch. 10–15.

47. Pompian M. (2012) Behavioral finance and investor types: managing behavior to make better investment decisions. N. J. : Wiley finance series, 2012. 232 p.

48. Ritter J.R. (2003) Behavioral finance. *Pacific-Basin Finance Journal*. 4. P. 429–437.

49. Ritter J.R. Behavioral finance. Pacific-Basin Finance Journal. 2003. № 4. P. 429–437.
50. Shefrin, Hersh. (2000). Biased Reaction to Earnings Announcements, Chapter 8 in Beyond Greed and Fear: Understanding Behavioral Finance and the Psychology of Investing. Harvard Business School Press.
51. Shleifer, Andrei (2000). Are Financial Markets Efficient? Ch. 1 in Inefficient Markets. Oxford University Press.
52. Shleifer, Andrei and Vishny, Robert W. (1997). The Limits of Arbitrage. Journal of Finance, 52, 35–55.1.
53. Thaler R., Barberis N. (2003) A survey of behavioral. Handbook of the Economics of Finance [G.M. Constantinides, M. Harris, R.M. Stulz]. Elsevier, P. 1053–1128.
54. Venezia, I., & Venezia, I. (2018). Lecture notes in behavioral finance. Lecture notes in behavioral finance (pp. 1-269)

Інформаційні ресурси (офіційні сайти):

1. Journal of Behavioral and Experimental Finance
<https://www.journals.elsevier.com/journal-of-behavioral-and-experimental-finance>

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Протокол №1 від 29 серпня 2024 р.